

ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติ ป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557¹

ธนธินี วงศ์ภักดี²

สัตว์และมนุษย์มีความสัมพันธ์กลมกลืนกันตามธรรมชาติมาตั้งแต่อดีตนานนับหมื่นปี ความสัมพันธ์ระหว่างสัตว์และมนุษย์และสัตว์นั้นมีหลายแง่มุม ทั้งในแง่ของการเป็นอาหารเพื่อการบริโภคของมนุษย์ การเป็นสิ่งของเครื่องใช้ให้แก่มนุษย์ เช่น การนำขนสัตว์มาทำเป็นเสื้อผ้า การใช้สัตว์เป็นแรงงาน การใช้สัตว์เพื่อความบันเทิง การใช้สัตว์เพื่อการค้า หรือแม้กระทั่งการใช้สัตว์เป็นเพื่อน จะเห็นได้ว่ามนุษย์ต้องการประโยชน์จากสัตว์ในหลากหลายรูปแบบ การที่มนุษย์มองว่าสัตว์เป็นเพียงทรัพย์สินของ มิใช่สิ่งมีชีวิตที่มีต้องการความดูแลเอาใจที่แตกต่างจากทรัพย์สินประเภทอื่น ทำให้มนุษย์กล้าที่จะใช้อำนาจในการควบคุมบังคับกดขี่ เพื่อให้สัตว์เหล่านั้นตอบสนองต่อความต้องการของตน ท้ายที่สุดก่อให้เกิดเป็นปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมในหลายมิติ เพราะการทารุณกรรมสัตว์นั้น ไม่ว่าจะกระทำในรูปแบบใดย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของสภาพในสังคมนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้เองการให้ความสำคัญถึงการคุ้มครองและให้การเคารพซึ่งสิทธิของสัตว์ด้วยการคำนึงถึงการจัดสวัสดิภาพของสัตว์อย่างเหมาะสมจึงเป็นเรื่องที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งในประเทศไทยเองก็ได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสัตว์จนมีการผลักดันให้มีการออกกฎหมายเพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ไว้โดยเฉพาะ และมีผลใช้บังคับจนถึงปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557

แต่จากการศึกษาพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 ทำให้ทราบว่า พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังขาดมาตรการในการจัดการกับปัญหาการทารุณกรรมสัตว์อย่างเหมาะสม รวมถึงยังขาดมาตรการในการจัดการปัญหาอื่น ๆ ที่เป็นปัญหาผลพวงมาจากปัญหาการทารุณกรรมสัตว์อย่างเหมาะสมเช่นกัน ซึ่งสภาพปัญหาเหล่านั้นสมควรที่จะได้รับการแก้ไขเพื่อให้สัตว์ต่าง ๆ ได้รับการคุ้มครองมิให้ถูกทารุณกรรม และได้รับการจัดสวัสดิภาพอย่างเหมาะสมต้องตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวอย่างแท้จริง ผู้ศึกษาจึงขอเสนอประเด็นปัญหาข้อกฎหมายโดยแยกอธิบายเป็นแต่ละประเด็นปัญหา ดังต่อไปนี้

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์พัฒนา เรือนใจดี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวีรศรี เลิศธรรมเทวี และรองศาสตราจารย์ ดร.ปริดา โขติมานนท์

² นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตบางนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปัญหาประการแรก คือ ปัญหาการพิสูจน์ความรับผิดชอบปล่อย ละทิ้ง หรือกระทำการใด ๆ ให้สัตว์นั้นพ้นจากการดูแลโดยไม่มีเหตุอันสมควร

การที่พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มีมาตรการในการเอาผิดกับผู้ปล่อย ละทิ้ง หรือกระทำการใด ๆ ให้สัตว์นั้นพ้นจากการดูแลโดยไม่มีเหตุอันสมควรนั้น ย่อมเป็นมาตรการที่สามารถคุ้มครองสัตว์มิให้ถูกทารุณกรรมและให้สัตว์นั้นได้รับการจัดสวัสดิภาพที่เหมาะสม แต่การที่ไม่มีฐานข้อมูลทะเบียนข้อมูลกลางที่บันทึกข้อมูลสัตว์ ว่าสัตว์นั้นมีผู้ใดเป็นเจ้าของ ย่อมเป็นการยากที่จะนำตัวเจ้าของซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ อีกทั้งยังส่งผลให้เจ้าของสัตว์กล้าที่จะกระทำการปล่อย ละทิ้ง หรือทอดทิ้งสัตว์ของตนเมื่อใดก็ได้ อันเป็นการทำให้มีจำนวนสัตว์จรจัดเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างเป็นวงกว้าง ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลพบว่าสัตว์ที่ถูกปล่อย ละทิ้ง หรือทอดทิ้งที่มีจำนวนมากที่สุดของประเทศไทย ได้แก่ สุนัขและแมว³

จากการพิจารณาเปรียบเทียบกับข้อบัญญัติของกรุงเทพมหานครเรื่องการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ พ.ศ. 2567 และพระราชบัญญัติว่าด้วยสวัสดิภาพและจัดการสัตว์ ค.ศ.1973 ที่แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2022 ซึ่งเป็นกฎหมายของญี่ปุ่น จะพบว่ามิบบทบัญญัติที่เอื้อต่อการพิสูจน์ความเป็นเจ้าของสัตว์นั้นได้ โดยมีบทบัญญัติในเรื่องของการนำสัตว์มาฝังไมโครชิป และจดทะเบียนเพื่อให้มีข้อมูลของเจ้าของสัตว์ในฐานทะเบียนข้อมูลกลาง เมื่อเกิดกรณีที่เจ้าของจงใจปล่อย ละทิ้ง หรือกระทำการใด ๆ ให้สัตว์นั้นพ้นจากการดูแลของตนโดยไม่มีเหตุอันสมควร จะสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ และเพื่อให้เจ้าของสัตว์เกรงกลัวต่อบทลงโทษที่จะได้รับหากกระทำการปล่อย ละทิ้ง หรือทอดทิ้งสัตว์ของตน และเพื่อช่วยลดปัญหาจำนวนสัตว์จรจัดที่เพิ่มมากขึ้นในทุกปี

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรให้เพิ่มเติมหมวด 9 ว่าด้วย การจดทะเบียนสุนัขและแมว เพื่อให้บทบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้ทั่วทุกพื้นที่ในประเทศไทย ดังนี้

“มาตรา 23/1 เจ้าของสุนัข และแมวต้องนำสัตว์ไปฝังไมโครชิป จดทะเบียนและออกบัตรประจำตัวสุนัข และแมวภายใน 120 วันนับแต่วันที่สัตว์เกิด หรือภายใน 30 วันนับแต่วันที่นำสัตว์มาเลี้ยง โดยดำเนินการด้วยตนเองหรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นไปกระทำการแทน หรือโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์”

“มาตรา 23/2 การจดทะเบียนสุนัข และแมวตามมาตรา 23/1 เจ้าของสัตว์ต้องยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ หน่วยงาน ที่รับจดทะเบียน สำนักงานสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักงานมัย สำนักงานเขต หรือสถานที่กำหนด หรือแจ้งโดยวิธีการอิเล็กทรอนิกส์ตามแบบที่กำหนด พร้อมแสดงบัตรประชาชนของเจ้าของสัตว์ ทะเบียนที่สัตว์อาศัยอยู่ และแบบหลักฐาน 1) ใบรับรอง 2) หนังสือยินยอมจากผู้ให้เช่า ในกรณีเป็นผู้เช่า 3) หนังสือรับรองการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า มาไม่เกินหนึ่งปี โดยระบุหมายเลขการผลิต

³ ศูนย์บัญชาการเพื่อการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า, ข้อมูลสำรวจประชากรสุนัขและแมว ประจำปี 2568 รอบที่ 2 ทุกจังหวัด [Online], Available URL : <https://rabiesondata.online>, 2568 (ตุลาคม, 14)

วัคซีน และลงชื่อสัตวแพทย์พร้อมเลขที่ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ หรือผู้ได้รับมอบหมาย ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (ถ้ามี) 4) หนังสือรับรองการผ่าตัดทำหมันจากสัตวแพทย์ (ถ้ามี) 5) หนังสือมอบอำนาจ (ถ้ามี)”

“มาตรา 23/3 กรณีย้ายที่อยู่ของสุนัข และแมว หรือกรณีบัตรประจำตัวสุนัข และแมวสูญหาย ถูกทำลาย ชำรุด ในสาระสำคัญ หรือกรณีสุนัขหรือแมวตาย เจ้าของสัตว์ต้องแจ้งต่อหน่วยงานที่รับจดทะเบียน สำนักงาน สัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักงานมัย สำนักงานเขต หรือแจ้งโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ตาม แบบที่กรมปศุสัตว์กำหนด ภายใน 30 วัน”

ปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาการกำหนดวิธีการดูแลจัดการกับสัตว์ของกลางจากการทารุณกรรม สัตว์

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 ได้ให้อำนาจแก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ในการยึด หรืออายัดสัตว์ของกลางที่ถูกทารุณกรรมเพื่อเป็นพยานหลักฐานในการ ดำเนินคดีตามมาตรา 25(4) แต่บทบัญญัติดังกล่าวกลับไม่ได้มีการบัญญัติต่อไปว่า พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้อง จัดการดูแลกับสัตว์ของกลางนั้นอย่างไร เพราะแม้สัตว์จะเป็นทรัพย์สิน แต่ก็ยังเป็นทรัพย์สินที่สิ่งมีชีวิตที่ต้องการ น้ำ อาหาร ที่อยู่อาศัย และต้องได้รับการดูแลรักษาที่แตกต่างจากทรัพย์สินของกลางชนิดอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์ของกลางที่มีจำนวนมากย่อมมีสัตว์ที่ได้รับผลกระทบจำนวนมาก ซึ่งจากการศึกษากฎหมาย ภายในของประเทศไทยที่พอจะเกี่ยวข้องกับกรับทรัพย์สินของกลางหรือจัดการดูแลกับทรัพย์สินของกลางก็ตาม แต่ไม่มีกฎหมายฉบับใดของประเทศไทยที่กำหนดวิธีดูแลจัดการกับสัตว์ของกลางจากการทารุณกรรม สัตว์ไว้โดยเฉพาะเจาะจงซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายแก้ไขของรัฐออร์ริคอนว่าด้วยการริบสิทธิ ในสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม ของรัฐออร์ริคอน ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการกำหนดไปถึงกรณีที่สัตว์ซึ่งได้ถูก เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจยึดไว้ โดยให้ส่งมอบให้องค์กรหรือบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายดูแลเลี้ยง ดังนี้ เมื่อ พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการริบสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมแล้ว ให้ดำเนินการส่งมอบสัตว์ดังกล่าวแก่องค์กรจัดสวัสดิ ภาพสัตว์ดูแลทันทีโดยไม่ต้องรอคำสั่งศาล เพราะหากต้องรอให้ศาลมีคำสั่งให้องค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแล สัตว์ ซึ่งเป็นสัตว์ของกลางก่อน ย่อมส่งผลกระทบต่อการจัดสวัสดิภาพของสัตว์โดยตรง และเป็นการกระทบ ต่อการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรให้เพิ่มเติมมาตรา 25 วรรคสาม ดังนี้

“การยึดหรืออายัดสัตว์หรือซากของสัตว์ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าถูกฆ่าหรือถูกทารุณกรรมตาม (4) ให้ พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการยึดหรืออายัดดำเนินการส่งมอบสัตว์หรือซากของสัตว์ดังกล่าวให้องค์กร จัดสวัสดิภาพสัตว์ดูแลทันทีโดยมิต้องรอคำสั่งศาล”

ปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาความรับผิดชอบที่เกิดจากสัตว์ไม่มีเจ้าของไปทำอันตรายกับผู้อื่น

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 มาตรา 26 บัญญัติว่า “ในกรณีที่พบสัตว์ถูกปล่อย ละทิ้ง หรือไม่มีเจ้าของ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้แก่สัตว์ตามความเหมาะสม” จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงบทที่ให้อำนาจหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ถูกปล่อย ละทิ้ง หรือไม่มีเจ้าของเท่านั้น ไม่ได้บัญญัติครอบคลุมไปถึงกรณีการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดจากสัตว์ไม่มีเจ้าของหรือสัตว์จรจัดนั้นไปทำอันตรายกับผู้อื่นว่าเป็นหน้าที่ของใคร หรือหน่วยงานใดที่ต้องรับผิดชอบ ทั้งไม่มีการกำหนดว่าต้องนำเงินจากที่ใดมาจ่ายเพื่อเยียวยาให้กับผู้เสียหาย ซึ่งหากมีพฤติการณ์บ่งชี้ถึงตัวเจ้าของสัตว์เจ้าของสัตว์ต้องรับผิดชอบเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากสัตว์นั้น ไปทำอันตรายผู้อื่นได้ แต่ในความเป็นจริงมิใช่ทุกกรณีที่จะสามารถตามตัวเจ้าของสัตว์มารับผิดชอบได้ เพราะจากสถิติพบว่าจำนวนสุนัขและแมวจรจัดในไทยนั้นมีจำนวนมากขึ้นทุกปี ด้วยเหตุนี้เองหากมีข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่ามีสัตว์จรจัด ไปทำอันตรายกับผู้อื่น โดยไม่มีพฤติการณ์บ่งชี้ว่าเป็นสัตว์จรจัดที่มีเจ้าของ ย่อมเป็นการยากที่จะมีคนหรือหน่วยงานมารับผิดชอบจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งแม้ในปัจจุบันจะมีระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2562 ที่เกี่ยวข้องโดยตรงในเรื่องของหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการจัดการสวัสดิภาพสัตว์ และเงินที่ใช้สำหรับค่าใช้จ่ายในการจัดการสวัสดิภาพสัตว์แล้วก็ตาม แต่ไม่มีระเบียบดังกล่าวก็ได้กำหนดถึงการเยียวยาความเสียหายในกรณีที่สัตว์ไม่มีเจ้าของนั้นไปทำอันตรายกับผู้อื่นว่าเป็นหน้าที่ของใคร หรือหน่วยงานใดที่ต้องรับผิดชอบ ทั้งไม่มีการกำหนดว่าต้องนำเงินจากที่ใดมาจ่ายเพื่อเยียวยาให้กับผู้เสียหาย หรือแม้จะมีระเบียบกรมปศุสัตว์ ว่าด้วยกองทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกรมปศุสัตว์ พ.ศ.2560 แต่ระเบียบกองทุนนี้แม้จะถูกบริหารจัดการ โดยกรมปศุสัตว์ แต่ก็มิได้มีการบริหารจัดการเงินเพื่อค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 แต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ จึงควรเพิ่มบทบัญญัติในเรื่องกองทุนเข้าไปในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 โดยกำหนดถึงหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการบริหารกองทุน และวัตถุประสงค์ของการนำเงินกองทุนไปใช้ให้ครอบคลุมถึงกรณีการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์ไม่มีเจ้าของไปทำอันตรายกับผู้อื่น

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรให้เพิ่มเติมบทนิยามเกี่ยวกับกองทุน โดยเพิ่มเติมลงในมาตรา 3 ดังนี้

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจัดสวัสดิภาพสัตว์ของกรมปศุสัตว์

“ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจัดสวัสดิภาพสัตว์” หมายความว่า ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการการจัดสวัสดิภาพสัตว์ อาทิเช่น ค่าอาหาร ค่าทำหมัน ค่าเวชกรรม ค่าตรวจวินิจฉัย เหล่านี้ให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินอัตราที่กรมปศุสัตว์กำหนด และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็นและเกี่ยวเนื่องกับการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ซึ่ง

รวมถึงค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากสัตว์ไม่มีเจ้าของไปทำอันตรายกับผู้อื่น โดยให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินสองหมื่นบาท

และเห็นควรให้เพิ่มเติมหมวดที่ 2/1 ว่าด้วยกองทุนในการจัดสวัสดิภาพสัตว์ ดังนี้

“มาตรา 16/1 กองทุนตามพระราชบัญญัตินี้ตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจัดสวัสดิภาพสัตว์ของกรมปศุสัตว์”

“มาตรา 16/2 เงินกองทุนนี้ ประกอบด้วย

- (1) ค่าปรับที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายได้รับจากการกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งหักไว้ตามอัตราส่วนที่กำหนดไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามประกาศกระทรวงการคลัง
- (2) ค่าปรับที่ได้รับชำระตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งเลขานุการสำนักงานศาลยุติธรรมหรือ ผู้ที่ได้รับมอบหมายสั่งหัก และนำส่งเงินนั้นให้แก่ส่วนราชการหรือหน่วยงานเจ้าของรายได้เงินค่าปรับ ตามอัตราส่วนที่กำหนดไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามประกาศกระทรวงการคลัง
- (3) เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ตกเป็นของกองทุนหรือกองทุนได้รับตามกฎหมายหรือนิติกรรมอื่น
- (4) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคมอบให้”

ปัญหาประการที่สี่ คือ ปัญหาค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 มาตรา 33 บัญญัติเพียงว่า ในกรณีที่ศาลได้พิพากษาลงโทษผู้ใดตามมาตรา 31 หรือมาตรา 32 หากศาลเห็นว่าทำให้สัตว์นั้นยังอยู่ในความครอบครองของเจ้าของหรือของผู้กระทำความผิดนั้นต่อไปสัตว์นั้น อาจจะถูกทารุณกรรมหรือได้รับการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ไม่เหมาะสมอีก ศาลอาจสั่งห้ามมิให้เจ้าของหรือ ผู้กระทำความผิดนั้นครอบครองสัตว์ดังกล่าวและมอบให้หน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่เห็นสมควรเป็นผู้ครอบครอง หรือดูแลสัตว์นั้นต่อไป โดยมีได้มีการบัญญัติถึงการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม หรือค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมไว้แต่อย่างใด อันเป็นกรณีที่ไม่ครอบคลุมถึงค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายและค่าใช้จ่ายเฉพาะเจาะจงอื่น ๆ สำหรับสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมนั้น ซึ่งจากการพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยแล้วก็เห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองที่ตัวบุคคลมิใช่การเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อสัตว์ที่เป็นสิ่งของ หรือแม้ในบางกรณีที่จะมีกฎหมายเฉพาะอยู่แล้ว เช่น การเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อสัตว์ป่าหรือสัตว์สงวนอื่น ๆ อันเป็นทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นของรัฐ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในมาตรา 97 ก็เป็นเพียงบทบัญญัติให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีสิ่งแวดล้อมแก่รัฐเท่านั้น หาได้ครอบคลุมถึงอำนาจในการฟ้องเรียกความเสียหายหรือค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ป่าของกลางแต่อย่างใด อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ป่าของกลางนี้มีค่าใช้จ่ายความเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดของจำเลย ทำให้

หน่วยงานที่รับภาระในการดูแลสัตว์ป่าของกลางไม่สามารถฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ป่าของกลางได้

แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายแก้ไขของรัฐออริกอนว่าด้วยการริบสิทธิในสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม รัฐออริกอน ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีกำหนดไปถึงกรณีสัตว์ซึ่งได้ถูกเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจยึดไว้และส่งมอบให้องค์กรหรือบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายดูแลเลี้ยงดูในระหว่างดำเนินคดีนั้น ผู้กระทำความผิดต้องใช้ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสัตว์ซึ่งเกิดในระหว่างมีการดำเนินคดีทารุณกรรมสัตว์ให้กับองค์กรหรือบุคคลซึ่งให้ที่พัก ดูแล และให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมที่ได้รับมอบอำนาจตามกฎหมายให้ดูแลและเลี้ยงดูสัตว์นั้น หรือในพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ.2022 รัฐออสเตเรียตะวันตก ในประเทศออสเตรีย ก็ได้มีการบัญญัติถึงเรื่องค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ว่า เมื่อศาลที่ตัดสินลงโทษบุคคลใดฐานกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากจะลงโทษแล้ว ศาลอาจออกคำสั่งอื่นใดต่อผู้กระทำความผิดก็ได้ ตามที่ศาลเห็นว่าเหมาะสม เพื่อปกป้องสวัสดิภาพ ความปลอดภัย และสุขภาพของสัตว์ กลุ่มสัตว์ หรือสัตว์โดยทั่วไป ซึ่งคำสั่งเพิ่มเติมโทษนี้รวมไปถึงการที่ศาลออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ ที่เกิดขึ้นระหว่างที่สัตว์นั้น

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรให้เพิ่มเติมมาตรา 33 วรรคสอง ดังนี้

“ผู้กระทำทารุณกรรมสัตว์ต้องชดใช้ค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ทั้งหมดตามความจริง รวมถึงค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้นได้ในระหว่างมีการดำเนินคดีให้กับองค์กร หรือบุคคลซึ่งให้ที่พัก ดูแล และให้การรักษาทางการแพทย์แก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรม”

ปัญหาประการสุดท้าย คือ ปัญหาบทลงโทษและอัตราโทษของการกระทำการทารุณกรรมสัตว์

บทกำหนดโทษมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 เป็นบทลงโทษสำหรับผู้กระทำการอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร แต่บทบัญญัติดังกล่าวยังปราศจากการแยกแยะให้ครอบคลุมในทุกมิติ และยังมีสัดส่วนที่ไม่เหมาะสมตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง กล่าวคือ หากเป็นการกระทำทารุณกรรมสัตว์โดยกลุ่มบุคคลหรือคนจำนวนมาก ซึ่งการกระทำของกลุ่มคนเหล่านั้นย่อมส่งผลกระทบต่อความเสียหายที่จะเพิ่มขึ้นและรุนแรงขึ้นในการเกิดอันตรายต่อสัตว์อย่างชัดเจน ซึ่งสมควรที่จะได้รับการพิจารณากำหนดความผิดและบทลงโทษที่รุนแรงกว่าการทารุณกรรมโดยบุคคลธรรมดาเพียงคนเดียว และเมื่อพิจารณาบทลงโทษฐานกระทำทารุณกรรมสัตว์ตามประมวลกฎหมายอาญาจะพบว่า บทบัญญัติความผิดดังกล่าวเป็นเพียงบทลงโทษ ซึ่งถือว่าเป็นเพียงความผิดเล็กน้อยตามกฎหมายอาญา อีกทั้งมิได้มีการแยกบทลงโทษระหว่างบุคคลธรรมดาคนเดียวกระทำความผิด กับกลุ่มบุคคลกระทำความผิดออกจากกันแต่อย่างใด

แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ.1979 รัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย จะพบว่าโทษปรับระหว่างกรณีบุคคลคนเดียวที่เป็นผู้กระทำกับกรณีกลุ่มบุคคลที่

ร่วมกันกระทำนั้นมีจำนวนโทษปรับที่แตกต่างกันถึง 5 เท่า ผู้ศึกษาเห็นว่าควรว่าพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 ในหมวดว่าด้วยบทกำหนดโทษ ควรมีการแยกบทลงโทษสำหรับกรณีบุคคลธรรมดาคนเดียวกับกลุ่มบุคคลกระทำการทารุณกรรมสัตว์ออกจากกันดังเช่นบทบัญญัติของรัฐนิวเซาท์เวลส์ เพราะบทบัญญัติดังกล่าวมีความเหมาะสมและได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด โดยมีการกำหนดอัตราโทษหนักขึ้นสำหรับกลุ่มบุคคลกระทำการทารุณกรรมสัตว์

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรให้เพิ่มเติมมาตรา 33 วรรคสอง ดังนี้

“ในกรณีที่ผู้กระทำเป็นกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันกระทำผิด ต้องระวางโทษปรับหนึ่งแสนบาท”

และในส่วนของบทลงโทษมาตรา 31 ก็เป็นบทลงโทษที่มีได้มีการแยกโทษหนักเบาตามผลที่เกิดกับสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม กล่าวคือ บทบัญญัติดังกล่าวหาได้มีการกำหนดบทลงโทษในกรณีที่เกิดผลจรรจ์กับสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม อาทิเช่น บาดเจ็บสาหัส หรือตาย ด้วยเหตุนี้ไม่ว่าการทารุณกรรมสัตว์จะเกิดผลต่อสัตว์นั้นในรูปแบบใด ผู้กระทำผิดก็ย่อมรับผิดชอบโดยมีอัตราโทษเดียวกันทุกรูปแบบ เพราะหากพิจารณาประมวลกฎหมายจอร์เจีย ของรัฐจอร์เจีย ในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว จะพบว่ารัฐจอร์เจียได้ให้ความสำคัญกับเรื่องเหตุจรรจ์ในการทารุณกรรมสัตว์ อาทิเช่น หากปรากฏว่า บุคคลกระทำผิดด้วยเหตุจรรจ์เหล่านี้ คือ ก่อให้เกิดความตายแก่สัตว์โดยเจตนา ก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายสัตว์โดยเจตนา โดยทำให้สัตว์ขาดอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง ทำให้ส่วนหนึ่งของร่างกายสัตว์ไร้ประโยชน์ หรือทำให้ร่างกายของสัตว์หรืออวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งเสียหายอย่างร้ายแรง ทรมานสัตว์ด้วยเจตนาที่จะให้เกิดความเจ็บปวดทรมานอย่างรุนแรงหรือเป็นเวลานาน โดยบุคคลที่กระทำทารุณกรรมสัตว์ด้วยเหตุจรรจ์ต้องระวางโทษหนักขึ้น หรือเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ. 1986 ของรัฐวิกตอเรีย ในประเทศออสเตรเลีย ก็พบว่าได้มีการแยกบทลงโทษกรณีมีเหตุจรรจ์ในการทารุณกรรมสัตว์ไว้ด้วยเช่นกัน ว่าบุคคลที่กระทำการหรือกระทำการทารุณกรรมต่อสัตว์ใด ๆ ซึ่งส่งผลให้สัตว์เสียชีวิตหรือทรมานอย่างร้ายแรง กระทำการทารุณกรรมอย่างร้ายแรงต่อสัตว์ตัวนั้น มีความผิดและต้องระวางโทษไม่เกิน ในกรณีของบุคคลธรรมดา 500 หน่วยโทษหรือจำคุก 2 ปี

จากบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองประเทศข้างต้นจะเห็นว่าได้มีการให้ความสำคัญกับเรื่องเหตุจรรจ์ในการทารุณกรรมสัตว์ เพราะผลของการกระทำการทารุณกรรมที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสัตว์โดยตรง และความเสียหายที่สัตว์ซึ่งเป็นเหยื่อของการกระทำจะได้รับนั้นก็ขึ้นอยู่กับความรุนแรงในการก่อเหตุของผู้กระทำ ซึ่งหากผลของการกระทำนั้นทำให้สัตว์ได้รับอันตรายอย่างสาหัสหรือมีผลกระทบต่อสัตว์อย่างเลวร้าย ผู้กระทำก็ต้องถูกเพิ่มโทษสำหรับผลของการกระทำนั้นหนักกว่าความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ธรรมดาทั่วไป เพื่อให้สัตว์ได้รับการคุ้มครองตามหลักสวัสดิภาพสัตว์อย่างแท้จริง

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรให้เพิ่มเติมมาตรา 33/2 ดังนี้

“หากปรากฏว่าผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 20 และการกระทำนั้นส่งผลให้สัตว์เสียชีวิตหรือทุพพลภาพอย่างร้ายแรง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

เอกสารอ้างอิง

ปกป้อง ศรีสนิท. กฎหมายอาญาชั้นสูง. พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2566).

พิมพ์พิดา สิงห์กลางพล. “การเยียวยาความเสียหายทางจิตใจแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข” สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2566.

ยศศักดิ์ โกไศยกานนท์. กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์. พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : นิติธรรม, 2562).

ศูนย์บัญชาการเพื่อการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า. ข้อมูลสำรวจประชากรสุนัขและแมว ประจำปี 2568 รอบที่ 2 ทุกจังหวัด [Online], Available URL จังหวัด [Online], Available URL : <https://rabiesondata.online>, 2568 (ตุลาคม, 14)